
**Буковинський
Державний
Медичний
Університет**

65

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ
МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
Матеріали навчально-наукової конференції**

Чернівці, 2009

<i>Дейнека С.Є., Патратій В.К.</i> Особливості перепідготовки лікарів спеціальності „Медична психологія” за спеціальністю „Лікувальна справа” з циклу „Мікробіологія, вірусологія та імунологія”.....	80
<i>Клебанський Є.О., Кошова І.П., Балакіна Н.М.</i> Особливості вивчення фундаментальних дисциплін під час підготовки фахівців фармацевтичного профілю.....	81
<i>Кошельник О.Л., Попов О.Г., Десятський В.В.</i> Викладання топографічної анатомії англомовним студентам	81
<i>Кресюн В.Й., Шемонаєва К.Ф., Відавська Г.Г.</i> Шляхи підвищення якості викладання фармакології.....	82
<i>Макаренко Т.М., Склярів О.Я.</i> Досвід та перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу на кафедрі біохімії.....	82
<i>Мецишен І.Ф., Григор’єва Н.П., Яремій І.М., Геруш І.В.</i> Оптимізація навчального процесу з біологічної хімії для студентів, які навчаються за спеціальністю „Стоматологія”.....	83
<i>Микитюк О.Ю., Шаплавський М.В.</i> Значення вищої математики для розвитку пізнавальної активності студента-медика.....	84
<i>Олар О.І., Микитюк О.Ю.</i> Важливість курсу „Інформаційні технології у фармації” для фахової підготовки спеціаліста.....	84
<i>Олар О.І., Федів В.І., Шаплавський М.В.</i> Методичні особливості вивчення медичної і біологічної фізики та медичної інформатики.....	85
<i>Пішак В.П., Черновська Н.В., Степанчук В.В.</i> Організація контролю знань на практичних заняттях з медичної біології.....	85
<i>Проніна О.М., Скрипніков М.С., Данильченко С.І., Білич А.М., Половик О.Ю.</i> Актуальні питання викладання топографічної анатомії та оперативної хірургії за умов кредитно-модульної системи	86
<i>Роговий Ю.Є., Філіпова Л.О., Дорошко В.А., Перепелюк М.Д.</i> Шляхи підвищення результатів складання ліцензійного іспиту „Крок-1” з патофізіології.....	87
<i>Склярів О.Я., Фартушок Н.В., Хаврона О.П., Федевич Ю.М.</i> Значення клінічної біохімії у підготовці медичних спеціалістів	87
<i>Ткачук С.С., Мислицький В.Ф., Ткачук О.В., Анохіна С.І.</i> Організація практично-орієнтованого викладання фундаментальних дисциплін.....	88
<i>Федонюк Л.Я., Ходоровська А.А., Пентелейчук Н.П.</i> Особливості викладання та оцінювання дисципліни „Гістологія, цитологія та ембріологія” за кредитно-модульною системою навчання.....	89
<i>Ходоровський Г.І.</i> Особливості викладання фізіології для іноземних студентів.....	90
<i>Шепітько В.І., Лисаченко О.Д., Білаш С.М., Єрошенко Г.А., Пирог-Заказнікова А.В., Пелипенко Л.Б., Шепітько К.В.</i> Особливості формування практичних навичок у студентів медичного факультету на кафедрі гістології, цитології та ембріології.....	90
<i>Шерстюк О.О., Блищавенко Ю.В., Свінцицька Н.Л.</i> Досвід викладання за кредитно-модульною системою на кафедрі анатомії людини	91
<i>Ясінська О.В., Ясінський В.І., Мотрук М.П.</i> Особливості викладання фізіології студентам спеціальності „Медична психологія”	92

ціально відведених практичних заняттях і проходять у письмово-усній формі у два етапи. На першому етапі кожному студенту пропонується від 25 до 50 тестових завдань у вигляді ситуаційних задач, правильна відповідь на кожне з яких конвертується у відповідний бал. На другому етапі кожному студенту пропонується описати два „німі” гістологічні препарати та одну електронну мікрофотографію із подальшим усним аналізом і оцінюванням структурних особливостей та закономірностей будови клітин, тканин і органів.

До складання змістових модулів і підсумкового модульного контролю з дисципліни допускаються студенти, які відвідали всі практичні заняття та лекції, а також відпрацювали поточні незадовільні оцінки.

Особливості викладання фізіології для іноземних студентів

Г.І.Ходоровський

Буковинський державний медичний університет

В Україні викладання фізіології ведеться згідно з державною галузевою програмою (співавтор Г.І.Ходоровський). Поновлення знань у будь-якій науці відбуваються кожні 4-5 років. У зв'язку з цим існують курси підвищення кваліфікації. В інших країнах державні програми відсутні, викладач сам формує робочий план, який орієнтований на кінцевий результат засвоєння знань студентами з фізіології. Такий підхід стимулює викладача весь час бути на рівні сучасних наукових досягнень. З урахуванням сказаного ми включаємо в методичну вказівку для студента „клінічні нотатки та термінологію” за темою, що вивчається на кафедрі фізіології.

Фізіологія в класичному визначенні – експериментальна наука. У навчальному процесі ВНЗ інших країн тварини не використовують, натомість набули широкого застосування комп'ютерні технології, а також виконання практичних робіт студентами на собі. Останнє потребує сучасної апаратури та обладнання. В Україні (та на нашій кафедрі) нестача й того, й другого. На кафедрі одночасно проходять навчання 6 груп. Запровадження комп'ютерних технологій одночасно в 6 навчальних класах та в лекційній залі надто дорогавартісний навчальний процес.

В інших країнах, де автору довелося працювати, умови набагато кращі. Наприклад, в Індії на кафедрі фізіології використовуються сучасні прилади: комп'ютеризований мультифункціональний спірометр із графічним дисплеєм; ергограф Моссо, ручний пружинний динамометр, флуометр, комп'ютеризований комплекс для вивчення швидкості проведення нервових імпульсів, запису ЕЕГ, ЕКГ, ЕМГ та багато іншого обладнання індійського виробництва.

Ще одна відмінність полягає в тому, що наша „Програма з фізіології” містить теми і питання, які відсутні в підручниках іноземних авторів, наприклад, „закони проведення збудження по нервовому волокну”, „закони лінійного постійного струму на збудливі тканини”, „умовні рефлексії і їх відмінність від безумовних та умови вироблення”.

У нашій програмі та в підручниках (україно- і російськомовних) досить часто наводяться факти та імена першовідкривачів (які стали класиками) тих чи інших законів, теорій, механізмів фізіологічних процесів, лауреатів Нобелівської премії тощо. У підручниках іноземних авторів такі дані практично відсутні. На лекціях і практичних заняттях ми надаємо студентам елементи історії фізіології як обов'язкові з огляду на те, що вони збагачують професійну підготовку лікаря, розширюють його загальний кругозір та є важливими у виховному процесі. Людина, яка не знає минулого, не в змозі побачити майбутнє.

Важливою складовою викладання є особистість викладача, його професійний рівень, знання англійської мови, загальна орієнтація в питаннях мови, культури, національних і релігійних звичаїв своїх студентів та багато іншого.

Отже, теоретична підготовка студентів з фізіології людини відповідає вимогам світового рівня, однак практична підготовка з методів дослідження функцій організму потребує подальшого покращання. Болонська система може ефективно використовуватися лише для контролю знань студентів, у частині надання знань студентам вона потребує забезпечення сучасною матеріально-технічною базою.

Особливості формування практичних навичок у студентів медичного факультету на кафедрі гістології, цитології та ембріології

*В.І.Шепітько, О.Д.Лисаченко, С.М.Білаш, Г.А.Єрошенко,
А.В.Пирог-Заказнікова, Л.Б.Пелипенко, К.В.Шепітько*

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

Навчальна діяльність кафедри гістології, цитології та ембріології спрямована на викладання предмету в контексті її практичної орієнтації. Студенти мають можливість вивчати гістологічну будову тканин та органів.

переглядаючи зображення мікропрепаратів, електронogram і схем на екранах телевізорів. Диски з записами постійно доповнюються новими науковими даними з Internet-видань. Викладач має можливість показувати на екрані телевізора структури мікропрепаратів, пояснювати процеси, що відбуваються в живих організмах, використовуючи при цьому схеми, таблиці, відеоролики. Широке застосування на практичних заняттях мають мікроскопи, які дають можливість студентам порівнювати зображення мікропрепаратів на екрані телевізора із зображеннями тих же препаратів при різних збільшеннях мікроскопа. Вміння безпомилково визначати на гістологічних препаратах клітини, тканини та органи є головною метою засвоєння професійних навичок.

Одна навчальна кімната на кафедрі оснащена мультимедійним проектором, завдяки якому зображення мікропрепаратів з мікроскопа та ноутбука виводиться на великий екран, що дає можливість студентам розглянути і вивчати структури тканин та органів при значному збільшенні. Для закріплення теоретичних знань з шроморфології використовуються альбоми для практичних занять, в яких студенти замальовують структури гістологічних препаратів, роблять позначення.

Повного уявлення про структуру органів людини студенти не змогли б отримати без застосування макетів, муляжів та двовимірних реконструкцій, які виготовляються з різних препаратів і використовуються на практичних заняттях. Після ущільнення біоптатів в епоксидні блоки, з них виготовляють напівтонкі зрізи, фарбують поліхромним барвником. Мікропрепарати фотографують на мікроскопі «Conus» за допомогою цифрової камери при збільшенні в 900 разів. Отриману інформацію обробляють у програмі «Photoshop». Двовимірні фотореконструкції використовуються на практичних заняттях при вивченні відповідної теми. Вони дають змогу студентам більш детально та ретельно вивчати гістологічну будову органів, розпізнавати елементи мікроциркуляторного руслу, імунокомпетентні клітини, тканинні елементи та інші гістологічні структури.

Обов'язковим елементом наближення теорії до практики на кожному занятті є розв'язування ситуаційних завдань. При тестовому контролі знань студенти не лише розв'язують завдання, а й теоретично обґрунтовують вибір відповіді, що сприяє розвитку в них клінічного мислення. Під час підсумкового контролю знань, як одне з завдань, використовується розв'язування 50 ситуаційних задач. Кафедрою розроблений і випущений збірник завдань для контролю практичних навичок з гістології, цитології, ембріології та підготовки до ліцензійного іспиту «Крок-1».

Створення проблемних ситуацій на занятті спонукає студента до пошуку шляхів їх вирішення та логічного пояснення. Враховуючи специфіку предмета та обмежені можливості поєднати на даному занятті засвоєний матеріал з практичною діяльністю і роботою в клініці, кожен викладач особливу увагу звертає на те, щоб глибоко переконати студента в необхідності отримання глибоких теоретичних знань для подальшого їх застосування під час навчання на інших кафедрах. Зберігаючи основні принципи системного підходу до вивчення окремих розділів гістології, необхідно враховувати потреби фізіології, патології, сучасної клініки для морфологічних обґрунтувань новітніх методів діагностики і лікування.

Велика увага приділяється позааудиторній роботі студентів. Активна участь у роботі наукового гуртка підвищує зацікавленість у них до проведення наукових досліджень та застосування сучасних даних науки в повсякденній лікарській діяльності.

Досвід викладання за кредитно-модульною системою на кафедрі анатомії людини

О.О.Шерстюк, Ю.В.Блищавенко, Н.Л.Свінцицька

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

Перехід до нової системи організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи потребує від професорсько-викладацького складу кафедри анатомії людини оволодіння новою системою психолого-педагогічних та методичних умінь сучасними технологіями навчання, визначення кінцевої мети дисципліни відповідно до стандартів освіти. Для цього треба вміти: структурувати навчальну програму з анатомії людини в модулях, змістових модулях; нормувати модульну структуру програми в залікових кредитах ECTS; будувати рейтингову шкалу оцінювання успішності студентів; конвертувати бальну рейтингову шкалу в шкалу оцінювання ECTS; визначати зміст та форми самостійної роботи студентів згідно зі специфікою дисципліни; визначати критерії діагностики успішності навчання.

Тестові завдання дозволяють порівняльно оцінити модулі за ступенем їх складності, тобто виділити легкі, середні та важкі для сприйняття студентами, а це важливо для вдосконалення навчального процесу. Цей метод дає можливість у подальшому підготувати студентів до складання ліцензійного іспиту «Крок-1». Проте є також певні недоліки комп'ютерного тестування: неможливість формування у студентів аналітичного мислення; вміння будувати аргументовану логічну відповідь, а також оцінки ступеня оволодіння практичними навичками.